

Karrierelæring og Karrierevejledning i UU Center Syd

Fra valg til viden

Vejledningen af unge i UU Center Syd medvirker til at de unge lærer at forholde sig nysgerrigt til de mange muligheder, der er for at uddanne sig og skabe grundlaget for et godt liv. Vejledningen skal medvirke til, at de unge får lyst til at lære noget om sig selv, om de faglige, sociale og personlige kompetencer de har – eller måske har brug for at udvikle – inden de skal vælge deres ungdomsuddannelse.

Der er i samfundet stor interesse i, at alle unge gennemfører en ungdomsuddannelse, og at de vælger en uddannelse de finder spændende og interessant, og hvor der er gode muligheder for beskæftigelse og videre uddannelse.

Derfor har vi i UU Center Syd taget initiativ til at bygge vores vejledning på tanken om, at alle valg er rigtige, og at valg kræver viden og refleksion. Nogen gange vælger man til – andre gange fra.

Gennem systematisk arbejde med *Karrierelæring* og *Karrierekompetence* udfordrer vi alle unge i deres uddannelsesvalg, og skaber grundlag for at de unge kan træffe et valg, der hviler på egne oplevelser og refleksioner over, hvordan en fremtidig karriere kunne se ud.

Karriere – et begreb med mange betydninger

Karrierebegrebet handler om at skabe sammenhæng mellem liv, læring og arbejde. Karriere er derfor noget alle mennesker har. Karriere handler om livsbalance og om livsbane.

Det betyder at vi opfatter karrierebegrebet anderledes end tidligere, hvor vi så karriere som en trappe – en stige – eller en lineær opadstigen i en organisation eller en profession. Vi opfatter karriere som et begreb, der dækker over livslang udvikling, og det er vores opgave at være med til at lægge kimen til, at man bliver rustet til voksenlivet.

Karriere skabes i samspil med andre, og er under indflydelse af den enkeltes livsbetingelser. Det kan være både muligheder og begrænsninger, som vi hver især kan arbejde med at udvikle.

Derfor har de unge brug for karrierekompetence.

Karrierekompetence

At have karrierekompetence betyder at den unge kan anvende sin viden om og har forståelse for sammenhængen mellem

- sig selv og forskellige livsformer
- fag og erhverv
- uddannelser og uddannelsesmuligheder
- arbejdsmarkedet og samfundet

Karrierelæring

Karrierelæring er de læringsprocesser som foregår, for at de unge kan tilegne sig karrierekompetencer gennem de vejledningstilbud og aktiviteter den unge møder i UU Center Syd.

Så den unge kan

- se sammenhænge
- se sig selv i uddannelsen eller i arbejdet
- se og forholde sig til de forventninger, der stilles i et givent erhverv og uddannelse
- træffe valg – hele livet igennem

Karrierevejledning

I UU Center Syd er karrierelæring og -vejledning inspireret af den engelske teoretiker Bill Law. Bill Law ser karriereudvikling som et læringsanliggende og mener, at det at træffe valg og tage beslutninger er noget, der må læres på lige fod med f.eks. det at læse og regne.

"Det er i virkeligheden ligesom, hvis man beder eleverne om at skrive en stil, uden først at have lært dem om bogstaver og sætninger. Det er det, der sker, når vi i dag beder eleverne om at træffe et valg, uden der har fundet karrierelæring sted."

(Rita Buhl, DPU, Aarhus Universitet)

I UU Center Syd vil alle unge blive mødt af en vejleder, der vil hjælpe den unge gennem en proces, hvor den unge

Opdager

Ordner

Fokuserer

Forstår

(Illustrationer: Jesper Oehlenschläger for UU Center Syd)

Vores vejledning har som mål at sætte den unge i stand til - gennem hele livet - at være bevidst om sine evner, kompetencer og interesser, og at kunne træffe beslutninger om uddannelse og beskæftigelse, samt at kunne tilrettelægge sit individuelle livsforløb og skabe et godt liv.

Søren Elnebo Lau
Centerleder

Karrierevejledning i Grundskolen

I grundskoleteamet har vi en overordnet tilgang til begrebet, fordi vi ønsker at gøre karrierelæring til et "mindset" – altså en måde at tænke på – som skal gennemsyre vores arbejde med de unge og vores vejledningsaktiviteter, snarere end vi vælger at betragte karrierelæring som en decideret metode.

Mindsettet skal naturligvis komme til udtryk i praksis og vores fokus i den henseende er, at bidrage til de unges muligheder for at træffe et kvalificeret valg på baggrund af et bredt funderet kendskab til uddannelser, job og til en vis grad egen identitet, men også en bevidsthed om, at valg betyder fravalg. Det grundlag de træffer valg på igennem hele livet skal være både oplyst og velovervejet.

Med øje for Bill Laws teori om karrierelæring og hans begreber Opdage, Ordne, Fokuser, Forstå skal vi i vores vejledning hele tiden være opmærksomme på, at der sker en progression i elevernes karrierekompetencer.

Særlige fokuspunkter i vejledningen

Fra fokus på valg til læring ved at give eleverne et bredt kendskab til muligheder, f.eks.:

- Opmærksomhed på at arbejde i bredden med uddannelser og job, så de unge introduceres til andet og mere end det, der blot umiddelbart interesserer dem.
- Opmærksomhed på ikke at gøre valg af ungdomsuddannelse determinerende for resten af livet ved at synliggøre, at der er mange snoede veje til der, hvor mange voksne befinder sig i deres nutidige arbejdsliv.
- Opmærksomhed på, hvordan og hvilke spørgsmål, vi stiller til de unge med udgangspunkt i Karl Tomms spørgsmålstyper, så refleksionen over vejledningsaktiviteter ikke flyttes ned i maven til en undersøgelse af, om det nu er noget for eleven.
- Opmærksomhed på, at gøre de unge bevidste om egne evner og interesser, egne livsbetingelser og til at se muligheder, der kan arbejdes videre med.

Fokus på at valg også er fravalg

- Opmærksomhed på, at det at gå fra fokus på valg til fokus på læring også handler om, at jo mere oplyst man er om de mange muligheder nu og senere i livet, des mere reflekteret et grundlag kan man træffe sine beslutninger på og dermed også være mere bevidst om dét, man ikke vælger.

Kvalificere forbehandling, handling og efterbehandling af vejledningsaktiviteter

- Være opmærksom på den proces, vi faciliterer.
- Aktivere og tilvejebringe forforståelse inden en vejledningsaktivitet igangsættes, således at selve aktiviteten bliver mere meningsfyldt og læringspræget.
- Følge op på aktiviteten med spørgsmål og arbejdsgange, der skaber refleksion efter aktiviteten, således at vi faciliterer en læringsproces, der skaber progression og giver anledning til lagring af viden.
- Sørge for at arbejdet med aktiviteten gemmes skriftligt eller på anden vis, så viden ikke går tabt på længere sigt, men kan bruges i sammenhæng med valg af ungdomsuddannelse.
- Aktiviteter som dokumenteres i studievalgportfolien
 - Undervisning i faget Uddannelse & Job
 - Introduktionskurser og brobygning
 - Uddannelsesparathedsvurdering, herunder skole-/hjem samtale, vejledningsplan mv.
 - Særlige forløb og kurser for ikke-uddannelsesparate elever
 - Erhvervspraktik, valgfag, camps, messer, workshops m.m.
 - Åben skole, virksomhedsbesøg m.m.
 - Kollektiv vejledning, gruppevejledning og individuel vejledning

Karrierevejledning i Ungevejledningen

Anvendelsen af karrierevejledning har medført ny inspiration til vores vejledning og har muligvis højet kvaliteten, da vi er blevet udfordret på "det vi plejer". Altså en større bevidsthed om hvorledes vi spørger ind til og derved sammen med den unge undersøger tidligere valg, fravalg eller nuværende ønsker for uddannelse.

I ungeteamet har vi grebet karrierevejledningen forskelligt an i praksis. Nogen har valgt at tage udgangspunkt i det nye og lade sig inspirere af hæftet hvori der er noteret spørgsmål, andre har udarbejdet et inspirationsskema med spørgsmål som de unge kan få med sig som forberedelse til næste samtale og andre har i deres nuværende praksis, med stor bevidsthed, været reflekterende omkring karrierevejledningens metode undervejs i samtalen med den unge- en form for indre tjekliste.

Samtalerne med de unge har som sådan ikke udviklet sig fundamentalt anderledes, men har skabt en større bevidsthed på at få fokus væk fra valget og derved større fokus på erfaringer fra aktiviteter, uddannelser, job, fritid mm.

En vejleder siger: *"Særligt er min bevidsthed øget ift. vigtigheden af at udfordre udsagn som "Det var ikke lige noget for mig."*

Jeg bruger nu mere tid på at finde ud af, hvad der gik godt – hvad der kunne gøres anderledes og i hvilke situationer indlæringen var bedst og at få den unge til at reflektere over eget bidrag."

På alle vores lokalkontorer er der ophængt plakater med de 4 begreber: *Opdage, Ordne, Fokuser og Forstå*. På hver plakat er der en tegning der er koblet på begrebet. Dette har medvirket til en form for *nudging* – altså at vi bliver påvirket og dermed mindet om hvilken vejledningsmetode vi arbejder ud fra.

Plakaterne er anvendelige da man kan anvende dem under samtalen.

En vejleder anvender desuden begreberne der knyttes til karrierekompetence:

"(...) at have forståelse for at kunne anvende viden om sig selv, uddannelser og muligheder, fag/brancher/job, arbejdsmarked og samfund.

At vejledning handler om viden og ikke bare om valg har et meget stort fokus i mine samtaler."

En anden vejleder fortæller at det har

"Øget fokus og skærpet opmærksomhed på processen mere en resultatet/valget."

" Det tager afsæt i den unges oplevelser og ikke i vejlederens bagkatalog"

Flere vejledere nævner at de er blevet bedre til ikke at ordne for de unge men at lede processen så de unge selv kan ordne. Andre nævner at de åbne spørgsmål til tider skaber stille pauser, hvilket førhen var svært at være i, men at det nu er blevet en fordel, da de unge her får mulighed for at reflektere over deres svar.

I ungeteamet ses karrierevejledning som en meget brugbar metode ift. de "nye" unge vi får i vejledningsforløb og de unge som er i tvivl om deres vej.

Samarbejdet med jobcentre

Da vi i to af vores kommuner har formaliseret samarbejde med jobcentre er karrierevejledning også blevet anvendt i denne kontekst. Mange af de unge der vejledes i dette samarbejde er unge der har andre udfordringer end ledighed. I de tilfælde hvor de unge er i forløb hos jobcenteret har det givet stor mening og det har derfor været en givtig metode at anvende i denne sammenhæng.

Jobcenteret har nogle muligheder for at den unge kan komme i praktik eller i andre tilbud og her har de unge således mulighed for at opdage. Dog er det vores opgave i denne kontekst at gøre opmærksom på processen således at valget ikke træffes for hurtigt, da jobcenterlovgivningen og kulturen er en anden end den vi har i UU. Vi håber dog at vi sår små frø som kan være til inspiration for vores samarbejdspartnere i jobcenteret.

Udfordringer

I ungeteamet er vi ofte udfordret på antallet af samtaler med den enkelte unge, da en del af vores samtaler kun er "engangssamtaler". Vores håb er dog at vi inspirerer og sætter spor således at den unge efterfølgende selv reflekterer og har lært noget gennem samtalen.

Sommetider kan vi ligeledes blive udfordret på den unges evner, modenhed og vilje ift. at ville og kunne reflektere over de spørgsmål vejlederen stiller. Enkelte unge kan ikke forstå hvorfor vi skal bevæge os bag om deres valg når nu de har truffet deres valg og derfor ender de med at holde fast i deres ønske.

Karrierebegrebet bliver ofte ikke anvendt eksplicit, da mange af de unge forbinder begrebet med noget andet – måske er det især en udfordring for de unge som er usikre på sig selv og deres formåen?

Erfaringen med karrierevejledning ift. de unge som har det skidt, og med unge som ikke er normal begavet, viser, at det er meget svært, da de ikke kan holde til og fokusere gennem længere samtaler og forløb.

Karrierevejledning i Specialvejledningen

Når vi tænker karrierelæring, tænker vi på livskarriere og vi tænker i livsduelighed. Vi tolker karrierebegrebet som et begreb, der beskriver udviklingen af det hele menneske – altså ikke kun job og uddannelse.

Når vi taler om karriere, taler vi om hvordan de unge kan styrkes i relation til hele deres liv, familie, relationer, fritid, netværk, arbejde, uddannelse og bolig.

Vi arbejder med karrierelæring i vores vejledning, og øver os i at tænke karrierelæring som en læreproces, hvor vi støtter de unge i at lære dem selv bedre at kende i forhold til deres fremtid og voksenliv. Vi forsøger at stille dem spørgsmål, der åbner op, og måske skaber nye tanker og forståelser.

I vores vejledning i karrierelæringsprocessen støtter vi de unge i at få blik for hvilke muligheder der ligger i deres omgivelser. Det er ofte kendskab til mulighederne og lysten til at turde prøve dem, der skaber fremtiden for de unge.

Vi fokuserer på de unges kompetencer og egenskaber, og vi forsøger at inspirere til i hvilke brancher eller niches de kompetencer og egenskaber ville kunne i spil.

Fokus i vores karrierevejledning er: *Hvor er den unge lige nu – og hvad kunne være næste skridt?* i relation til et godt voksenliv. Her er vi optaget af at få de unge og deres familier til at vælge realistisk lige nu og her – gerne med store drømme som mål.

Vi tilrettelægger vejledning og læreprocesser ud fra begreberne Opdage, Ordne, Fokusere, Forstå. Vores elever skal sanse, lugte og mærke en masse forskelligt, og gennem det kan vi være heldige at skabe nogle refleksioner over ønsker til eget liv, der er knyttet op på viden om tilgængelige muligheder og egne kompetencer.